

НАЦРТ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОЈ ДЕЛАТНОСТИ

АНАЛИЗА ЕФЕКТА- Нови текст

1. ПРОБЛЕМИ КОЈЕ ЗАКОН ТРЕБА ДА РЕШИ

Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности (у даљем тексту: Нацрт закона) уређује материју која, у суштинском и концептуалном смислу, не одступа од важећег Закона о научноистраживачкој делатности („Службени гласник РС” бр. 110/05 и 50/06-исправка). Ипак, после вишегодишње примене Закона о научноистраживачкој делатности, уочени су неки проблеми који су се појавили у пракси, посебно у погледу непрецизности појединих законских решења. Ти проблеми односили су се на: период доношења Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије; рад и функционисање тела и комисија за обезбеђивање квалитета научноистраживачког рада (састав, надлежност и именовање чланова Националног савета за научни и технолошки развој, састав и именовање чланова матичних научних одбора); оснивање „нових“ института од националног значаја за Републику Србију; избор и именовање директора и в.д. директора института и чланова управних одбора института; стицање звања истраживач-приправник и „истраживач-сарадник“, реизбор у научна звања, као и поступак одузимања научних и истраживачких звања. Овим Нацртом закона се ти проблеми решавају тако што се на прецизнији и потпунију начин уређују наведена питања. Поред тога, јавила се и потреба да се уведу и неки нови правни институти, ради решавања појаве плагијата и других негативних појава у научноистраживачком раду, па се Нацртом закона, први пут, уређује материја која се односи на кодекс понашања у научноистраживачком раду и образује Одбор за етику у науци и прописују мере превентивног и одвраћајућег карактера, али и санкције.

Идентификација и опис проблема

- **Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије**

Према важећем Закону, Стратегија се доноси (донета) је за период од 2010. до 2015. године. Стратегијом су, поред осталог, утврђени стратешки приоритети и циљеви у научноистраживачкој делатности. Стратегија се операционализује путем истраживачких програма утврђених у члану 10. тач. 1)-4) Закона који су донети на период од четири године и осталих програма од општег интереса утврђених у наведеном члану. Чињеница да је Стратегија донета за период од пет година, а истраживачки програми којима се реализују стратешки приоритети и циљеви на четири године, довела је до проблема у пракси, односно до тзв. „празног хода у истраживањима“ Настала ситуација превазиђена је тако што је продужена реализација истраживања за још једну годину, као и због разлога што се каснило у испоруци научноистраживачке опреме и потрошног материјала, неопходних за истраживања. Предложеним законским решењима прописује се доношење Стратегија на период од најмање пет, а највише 10 година.

Паралелно са израдом Нацрта закона, у току је и израда Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 10 година (тренутно је у форми Нацрта-радна верзија). Према том нацрту, планира се реализација Стратегије у две фазе, а контролна тачка преиспитивања уследиће после прве фазе њене реализације. Према дефиницији, Стратегија је дугорочни развојни документ у науци и технолошком развоју, која поред осталих структурних елемената, садржаних у члану 9. важећег Закона, садржи и приоритете и циљеве у науци и технолошком развоју. Дефинисање дугорочних

истраживања од националног и стратешког интереса за Републику Србију утврдиће се у јавној консултацији (јавној расправи) са надлежним министарствима, релевантним органима, институцијама и телима у Србији, сходно члану 8. став 2. важећег Закона. Стратегија ће се ослањати на правце и приоритете који су утврђени у важећим секторским (гранским) стратегијама (хоризонтална хармонизација), у недостатку кровне стратегије привредног и општег друштвеног развоја Републике Србије (вертикална хармонизација). Дакле, на бази напред наведене процедуре, Стратегијом ће се дефинисати дугорочни приоритети од националног и стратешког интереса у Србији, а затим, по усвајању Стратегије, Министарство ће донети и Програм дугорочних истраживања од националног и стратешког интереса за Републику Србију. Иначе, операционализација Стратегије врши се путем програма од општег интереса за Републике, утврђених у члану 2. Нацрта закона. Што се тиче ефеката истраживачких програма од општег интереса, треба истаћи да у овом тренутку није могуће те ефекте сагледати. Потребан је одређени проток времена, најчешће се узима, као контролна тачка, друга година истраживања. Научна истраживања су најсложенији вид људског делања. Понекад дају резултате на кратак рок, а нека истраживања су дугогодишња, са често неизвесним и непредвидивим исходима. Светска пракса показује да огроман број истраживача и бројни истраживачки тимови годинама и деценијама раде на неком проблему од интереса за човечанство и људску заједницу (нпр. климатске промене, лечење канцера), са неограниченим средствима за ту намену, али нажалост, још увек без крајњег резултата. То не значи да у будућности до жељеног резултата неће доћи, да се неком истраживачком тиму или научнику неће „посрећити“ у истраживачком подухвату проналажења лека и метода у лечењу ове тешке болести. Истраживања у фундаменталним наукама дају свој допринос општем фонду знања и у образовању, а истраживања у области технолошког развоја валоризују се на тржишту. Квантификацију ефеката није могуће дати из простог разлога што се истраживања не могу унапред утврдити као „солвентна“, нити се истраживања могу обезбедити инструментима, као што су банкарске гаранције, бизнис планови и сл.

- **Национални савет за научни и технолошки развој**

Према важећем Закону, Национални савет има председника и 16 чланова, из реда академика, научника, професора универзитета и привредника. Председника и чланове Националног савета именује и разрешава Влада. Влада именује председника Националног савета из реда редовних професора универзитета и научних саветника, на предлог министра надлежног за научноистраживачку делатност. У Национални савет Влада именује: три члана у звању научног саветника запослена у институтима, са листе кандидата коју предлаже Заједница института Србије, три члана у звању редовног професора запослена на универзитетима, са листе кандидата коју предлаже Конференција универзитета, два члана на предлог Српске академије наука и уметности, једног члана на предлог Матице српске, једног члана представника дијаспоре на предлог Министарства за дијаспору, једног члана у звању научног саветника или редовног професора у војној научноистраживачкој установи Министарства одбране и Војске Србије на предлог Министарства одбране, пет чланова из реда истакнутих привредника, од којих су три члана са листе кандидата коју предлаже Привредна комора Србије, а два члана представника Савета иностраних инвеститора. Листе кандидата које предлажу Заједница института Србије, Конференција универзитета и Привредна комора Србије садрже најмање двоструко већи број кандидата од броја из става 4. овог члана које Влада именује у Национални савет. У петогодишњем мандату Националног савета уочени су одређени проблеми. Од укупно 17 чланова, тешко је било обезбедити кворум за рад. Сви именовани чланови нису били подједнако заинтересовани за рад и конкретна задужења по одређеним питањима. Члан Националног савета - представник дијаспоре живи и ради у Немачкој и објективно није могао да долази на седнице. Представници Савета страних инвеститора често су се

мењали, услед промена које су настајале у телима тог Савета, а један од два представника био је страни држављанин, што је отежавало праћење и учешће у раду Националног савета. Овлашћени предлагачи (КОНУС, Заједница института Србије и Привредна комора) на својим листама предложили су неколико чланова из исте научне дисциплине, тако да је Влада имала сужени круг кандидата да именује чланове Националног савета, тако да буду покривене све научне области, што је критеријум из члана 13. став 7. Закона (у садашњем саставу Националног савета су три физичара, три математичара, из техничко-технолошких наука само један члан, док из области биотехничких наука Национални савет нема члана, зато што овлашћени предлагачи нису предложили кандидате на својим двоструким листама кандидата)

- **Институт од националног значаја за Републику Србију**

Важећим Законом прописано је оснивање новог института од националног значаја за Републику Србију од постојећих научних и истраживачко-развојних института који су акредитовани и уписани у Регистар научноистраживачких организација. Наиме, у члану 46в став 1. Предлога закона прописано је: „Национални институт оснива се спајањем два или више сродна института акредитована и уписана у Регистар научноистраживачких организација који води Министарство, од појединих организационих делова једног института, или од организационих делова више института.”. Ради се, заправо, о статусној промени „спајања постојећих сродних института” у један национални институт, а акт о оснивању тог института доноси Влада, на предлог Министарства, под условом да су испуњени сви услови прописани законом. Међутим, у пракси није дошло до оснивања ни једног института од националног значаја за Републику Србију, због тога што би се на тај начин укинули постојећи институти са дугогодишњом традицијом и препознатљивошћу у одређеној научној области, статусне промене око спајања појединих делова више института, такође, нису биле прихватљиве и изводљиве, а и сама процедура оснивања нових института је компликовања и дуготрајна. Одредбе важећег Закона које су се односиле на оснивање института од националног значаја за Републику Србију су једине одредбе Закона о научноистраживачкој делатности које нису нашле своју примену у пракси, а самим тим, и ефекат тих одредби је негативан.

- **Матични научни одбори**

Одредбама важећег Закона о научноистраживачкој делатности прописано је да матични научни одбор има најмање седам чланова, док максимални број чланова није прописан. Поједини научни одбори су имали и преко 20 чланова, док други знатно мањи број. Тако је образовано укупно 23 матична одбора са 249 чланова. С друге стране, важећим одредбама Закона прописано је да само научна и наставно-научна већа могу, по јавном позиву Министарства, да предлажу чланове за матичне научне одборе. Међутим, и поред великог броја чланова, у појединим матичним одборима нису били заступљени представници свих научних грана и дисциплина, јер научна, односно наставно научна већа нису предложила кандидате из свих научних области, грана и дисциплина, па је био сужен круг кандидата за именовање. Ови проблеми су уочени током петогодишњег периода, па се изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности предлажу решења која ће отклонити наведене проблеме.

- **Именовање директора и в.д. директора института**

Важећим Законом о научноистраживачкој делатности нису у довољној мери прецизиране одредбе Закона које се односе на избор и именовање директора и в.д. директора института. Законом није била прописана ни надлежност директора института који је организован као установа. Изостале су и прецизније одредбе када се именује вршилац дужности директора института. Све напред наведено стварало је одређене проблеме у пракси, а што се

негативно одразило приликом избора и именовања директора или в.д. директора у појединим институтима.

2. ЦИЉЕВИ КОЈИ СЕ ДОНОШЕЊЕМ ЗАКОНА ПОСТИЖУ

Циљеви који се постижу доношењем овог закона јесу: 1) унапређење квалитета научноистраживачког рада; 2) примена резултата истраживања; 3) ефикаснији и делотворнији рад тела, комисија и других организација у систему научноистраживачке делатности; 4) побољшање ефикасности алокације и употребе свих научноистраживачких и развојних ресурса; 5) изградња и даљи развој иновативног друштва заснованог на знању.

3. ДРУГЕ МОГУЊНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА

Других могућности за решавање проблема није било. Законом о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности, као системског закона у овој области једино је могуће решавати проблеме који су се јавили у пракси, током примене појединих одредби важаћег Закона.

4. ЗАШТО ЈЕ ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА НАЈБОЉЕ РЕШЕЊЕ

С обзиром да је основни Закон о научноистраживачкој делатности усвојен и ступио на снагу 2005. године, а измене и допуне Закона усвојене су 2010. године, и да су се у примени појединих одредби тог закона јављали одређени проблеми, у смислу да су нека решења морала бити прецизније или на нов начин уређена, а што је идентификовано и констатовано у тачли 1. **Проблеми које закон треба да реши** – то се и приступило изради Нацрта закона изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности. Доношење наведеног закона је најбоље и једино могуће решење, имајући у виду да се подзаконским актима и другим прописима то не може учинити.

5. НА КОГА ЋЕ И КАКО НАЈВЕРОВАТНИЈЕ УТИЦАТИ РЕШЕЊА У ЗАКОНУ

Предложена законса решења утицаће на:

- **Национални савет за научни и технолошки развој**

Новим одредбама Нацрта закона предлаже се смањење чланова Националног савета са 17, на 14 чланова. Очекује се да ће са овим бројем чланова, Национални савет бити оперативнији и лакше творити кворум. Даље, Нацртом закона уводе се „листе са троструким бројем чланова“ од оног броја који се именује, што ће омогућити Влади да од ширег круга кандидата изабере и именује најбоље кандидате за чланове Националног савета, водећи рачуна о равномерној заступљености свих шест научних области и о родној равноправности. Критеријуми за избор су: кандидати су могу бити: академици, научни саветници и редовни професори универзитета и истакнути привредници; морају бити равномерно заступљено свих 6 научних области, а уведена је и родна равноправност. Овлашћење је Владе, сходно Закону, да именује чланове Националног савета водећи рачуна о наведеним критеријумима, али и о томе да чланови Националног савета буду истакнути и признати научници и привредници. Потенцијалне негативне последице не могу настати, јер ће Влада, као извршна грана власти, придржавајући се законских критеријума, именовати најбоље чланове у Национални савет, као своје саветодавно тело. Надлежност Националног савета је проширена Нацртом закона и то сматрамо позитивним, логичним и оправданим, с обзиром да је Национални савет највише научно и стручно тело у Републици Србији. Као саветодавно тело Владе, Национални савет, сходно члану 14.

важећег Закона, сваке године подноси Влади Извештај о стању у науци крајем марта сваке године за претходну годину, са предлозима и сугестијама за наредну годину и има кредибилност у креирању јавне политике у науци и технолошком развоју. Поред тога, у јавној расправи већина учесника је, управо, предлагала проширење надлежности Националног савета, а што је Нацртом закона и прихваћено.

- **Матичне научне одборе**

Одредбама члана 6. Нацрта закона уређена је на нов начин материја која се односи на матичне научне одборе, а нова решења у односу на постојећа су: матични научни одбор има најмање седам, а највише 15 чланова; на овај начин смањиће се број чланова матичних научних одбора (сада их има укупно 249). чланове именује министар са листе кандидата коју је утврдио Национални савет, а која садржи двоструко већи број кандидата од оног броја који ће бити именован актом министра; Министарство расписује јавни позива за предлагање кандидата за чланове матичних научних одбора; право да предлажу кандидате за чланове матичних научних одбора имају, поред научних и наставно научних већа и појединци - истраживачи у научном или наставном звању; Приликом именовања чланова матичних научних области води се рачуна о равномерној заступљености научних грана и дисциплина у оквиру научне области, као и о компетентности истраживача за научну област, грану и дисциплину за коју се образује матични научни одбор, као и о родној равноправности, што је новина у односу на важећи Закон; председника и заменика председника матичног научног одбора бирају чланови матичног научног одбора, већином гласова свих чланова матичног научног одбора; мандат председника, заменика председника и чланова матичног научног одбора траје пет година. Мандат чланова матичних научних одбора прописан је на пет година, имајући у виду континуитет у будућим истраживањима на пројектима у оквиру истраживачких програма утврђених у члану 2. тач. 1)-4) Нацрта закона. Прописивањем могућности да, поред научних и наставно-научног већа, и истраживачи могу да предлажу кандидате за чланове матичних научних одбора (што је новина), као и чињеницу да је прописан максималан број чланова матичних научних одбора, позитивно ће утицати рационализацију, односно смањење броја матичних научних одбора и њихових чланова, избор најбољих кандидата за чланове матичних научних одбора и ефикаснији и делотворнији ових тела. Планира се и смањење броја матичних научних одбора, ради делотворнијег и оперативнијег рада.. У члану 7. Нацрта закона допуњена је надлежност матичних научних одбора. Наиме, сваки матични научни одбор предлаже једног свог представника за члана Комисије која предлаже министру годишњу листу категорисаних часописа. Министар именује председника Комисије из реда делегираних чланова, од стране матичних научних одбора. Приликом именовања чланова Комисије води се рачуна о равномерној заступљености научних области и о родној равноправности. Очекују се позитивни ефекти оваквог начина образовања Комисије, јер ће Комисија, састављена од представника свих матичних научних одбора, на бази уједначености критеријума испрофилисати јединствену годишњу листу категорисаних научних часописа за све области наука. Према важећем Закону, сваки матични научни одбор је имао своју листу научних часописа, коју је формирао сходно интересима области науке за коју је основан, а с друге стране часописи са појединих, парцијалних листа нису ни задовољавали све потребне критеријуме.

- **Институт од националног значаја за Републику Србију**

Нацртом закона уређена је, на нов начин, материја која се односи на институте од националног значаја за Републику Србију. Суштинска новина је што се наведеним одредбама уређује стицање статуса института од националног значаја за Републику Србије (у даљем тексту: институт од националног значаја), а не оснивање новог института, како је то прописано постојећим законским решењима. Статус института од националног значаја

стиче се актом Владе, на предлог Министарства, уз претходно спроведен поступак акредитације. Поступак акредитације спроводи Одбор за акредитацију научноистраживачких организација. Захтев за акредитацију ради стицања статуса института од националног значаја могу поднети научни и истраживачко-развојни институт са својством правног лица и који су уписани у Регистар научноистраживачких организација који води Министарство. Услови за акредитацију ради стицања статуса института од националног значаја прописани су у члану 16. Нацрта закона. Новино решење садржано је у тачки 8) овог члана којим је прописано да институт од националног значаја мора имати у радном односу са пуним радним временом најмање 50 истраживача у научним, односно наставним звањима, уместо 100 истраживача што је био прописан услов важећег Закона. Статус института од националног значаја институт може изгубити ако престане да испуњава, Законом прописане услове, односно ако Одбор за акредитацију донесе негативну одлуку о акредитацији института у редовном или ванредном поступку. Акт о одузимању статуса института од националног значаја, такође, доноси Влада, на предлог Министарства. Акт Владе о стицању статуса института од националног значаја и акт Владе о одузимању статуса института од националног значаја објављују се у „Службеном гласнику Републике Србије. Оваквим уређивањем стицања статуса института од националног значаја може се очекивати боља примена и позитиван ефекат, јер ће се на много једноставнији начин реализовати процедура стицања статуса института од националног значаја за Републику Србију. Процена је да ће, након ступања на снагу Закона, око десетак постојећих института покренути процедуру за стицање тог статуса.

- **Именовање директора и в.д директора институтаинститута чији је оснивач Република**

Одредбама чл. 19, 20. и 21. Нацрта закона прецизиране су одредбе које се односе на избор, именовање и разрешење директора и в.д. директора института који су организовани као установе (научни, истраживачко-развојни и институт од националног значаја), овлашћења директора, односно в.д. директора. Мандат директора траје четири године и може се именовати највише два пута, с тим што се први мандат рачуна од првог именовања из 2010. године. Прописана је, први пут, и надлежност директора института који су основани као установе у члану 21. Нацрта закона. Директор: 1) представља и заступа институт; 2) организује и руководи радом института; 3) стара се о законитости и одговоран је за законит рад института; 4) извршава одлуке управног одбора института; 5) стара се о спровођењу научноистраживачке делатности и укупни рад института; 6) одговоран је за финансијско-материјално пословање института; 7) доноси акт о организацији и систематизацији радних места у институту и друга општа акта, у складу са законом и статутом института; 8) одлучује о правима и обавезама запослених у институту, у складу са законом којим се уређује рад и овим законом. На овај начин чини се разграничење надлежности између управног одбора и директора института¹, а што је у пракси, понекад, доводило до проблема и сукоба надлежности. Када није именован директор института, вршилац дужности обавља послове директора института за период на који је именован.

Члан 22. садржи одредбе које се односе на именовање вршиоца дужности директора института. Наиме, када директору института престане мандат од четири године на који је именован, а управни одбор по расписаном јавном конкурсном није предложио кандидата за директора института или када је директор разрешен дужности пре истека мандата или када министар актом одбије да да претходну сагласност на одлуку управног одбора института којом се предлаже директор института, управни одбор, уз сагласност министра, именује вршиоца дужности директора на период од шест месеци и у том року управни одбор је дужан да распише јавни конкурс и именује директора института, одредба је овог члана. Прописани су и критеријуми у погледу избора директора, односно које услове треба да испуњава лице за директора и в.д. института. Кандидати за директора

научног и истраживачко-развојног института морају имати научно звање, а кандидат за директора института од националног значаја мора бити у звању научног саветника или редовног професора универзитета. Директор се бира на основу јавног конкурса. За вршиоца дужности директора научног и истраживачког-развојног института може бити именовано лице у научном, односно наставном звању, а за вршиоца дужности директора института од националног значаја може бити именовано лице у звању научног саветника или редовног професора универзитета. Све напред наведене одредбе позитивно ће се одразити у поступку избора и именовања чланова управног одбора и директора института чији је оснивач Република. Нацртом закона нису прописане одредбе које се на сукоб интереса у случају избора директора и в.д. директора института. Обрађивач Нацрта закона сматра да ће се у конкретном случају примењивати закон којима се уређује материја која се односи на сукоб интереса и да то неће „створити бројне негативне последице“.

- **истраживаче, у погледу стицања истраживачких звања, реизбора у научна звања и критеријума за одузимање научних и истраживачких звања**

Одредба Нацрта закона се прецизирају решења у вези са критеријумима за стицање звања «истраживач-приправник» и «истраживач-сарадник» и врши усаглашавање за законом којим се уређује високо образовање., Поред тога, у чл. 31. и 32. садржане су одредбе којима је уређена материја која се односи на заштиту података о личности (у овом случај - истраживача) у поступку избора у научна, односно истраживачка звања, тако што је прописано које податке садржи извештај комисије за избор у научна звања и комисије за избор у истраживачка звања. Што се тиче реизбора у научна звања, чланом 33 прописано је да се звање научног сарадника и вишег научног сарадника стиче на период од пет година, без ограничења броја реизбора, а што је новина у односу на постојећа решења када је реизбор био ограничен на два пута. Очекује се позитиван ефекат оваквог законског решења, јер сви истраживачи, сходно својим истраживачким капацитетима и научним резултатима, нису у обавези по да напредују у више звање, већ могу бити реизабрани у исто звање, под условима да испуњавају услове за то звање.

У члану 35. прецизиране су одредбе које се односе на поступак одузимања истраживачких, односно научних звања. Поступак одузимања научног звања спроводи Комисија за стицање научних звања, а поступак одузимања истраживачког звања спроводи надлежни матични научни одбор. Поступак одузимања звања може покренути научно веће института, односно наставно-научно веће факултета, као и лице које има докторат наука и лице које има истраживачко, односно научно звање, подношењем образложеног захтева Одбору за етику у науци, са приложеним доказима и документацијом којима се поткрепљују чињенице за одузимање звања. На основу Закључка Одбора за етику у науци о покретању поступка за одузимање звања и образложеног захтева, са доказима и документацијом, Комисија за стицање научних звања, односно надлежни матични научни одбор спроводе поступак и могу да донесу одлуку којом се усваја захтев за одузимање звања или којом се захтев за одузимање звања одбија, као неоснован. Уколико се донесе коначна одлука о одузимању звања, даном коначности исте, лице коме је одузето звање брише се из Регистра истраживача и престаје му право на пројектно финансирање по основу научноистраживачког рада, и распоређује се на упражњено радно место које одговара његовој стручној спреми, у складу са општим актом института, а ако таквог радног места нема, престаје му радни однос у институту.

Нацртом закона се, први пут, у члану 36. уређује материја која се односи на етику и етичко понашање у научноистраживачком раду и образује Одбор за етику у науци. Национални савет доноси Кодекс понашања у научноистраживачком раду који дефинише принципе интегритета у научноистраживачком раду у циљу очувања достојанства професије, развијања и унапређивања морално-етичких вредности, заштите вредности знања и уважавања и подизања свести о одговорности истраживача у

научноистраживачком раду. Кодекс понашања доноси Национални савет, по узорима који већ постоје у научној пракси, а ради праћења и спровођења норми понашања у научноистраживачком раду. Министарство образује Одбор за етику у науци који има председника и 12 чланова, из реда истраживача у звању научног саветника и редовног професора универзитета и академика. У Одбор за научни интегритет министар именује: шест чланова на предлог Заједнице института Србије, шест чланова на предлог Конференције универзитета Србије, а једног члана предлаже Српска академија наука и уметности. Одбор за етику у науци доноси пословник о раду којим се уређује поступак и начин одлучивања у случају нарушавања правила добре научне праксе, утврђене Кодексом понашања у научноистраживачком раду, као и друга питања од значаја за етичко понашање истраживача у научноистраживачком раду.

Када Одбор за етику у науци утврди да лице-истраживач крши правила и норме Кодекса понашања у научноистраживачком раду, овлашћен је да: 1) изриче јавну опомену; 2) доноси закључак о покретању поступка за одузимање истраживачког, односно научног звања, по захтеву научног већа института, односно наставно-научног већа факултета и лица која имају докторат наука или истраживачко, односно научно звање; 3) предложи забрану учешћа у раду тела која су задужена за старање о квалитету научноистраживачког рада (Комисији за избор у звања, Одбору за акредитацију научноистраживачких организација, матичним научним одборима и Националног савета за научни и технолошки развој); 4) предложи забрану коришћења средстава за науку и истраживање определена према прописима о научноистраживачкој делатности, на пројектима Министарства, за период од пет година. Коначну одлуку о предлозима Одбора за етику у науци из тач. 3) и 4) доноси Министарство. Образовање Одбор за етику у науци и мере за које је овлашћен да доноси, свакако, ће позитивно и превентивно деловати на већу одговорност и понашање истраживача у свом научноистраживачком опусу, код писања и објављивања научних радова, израде докторских дисертација, писања реферата код избора у научна и истраживачка звања и сл.

• **Институте**

Измене и допуне Закона о научноистраживачкој делатности неће негативно утицати на финансијску стабилност института. Нацртом закона задржава се постојећи модел пројктног финансирања у реализацији програма од општег интереса утврђених у члану 2. Тач 1)-4) Нацрта закона. Остаје и даље на снази и институт «јавни конкурс» (транспарентност), па сви институти који су акредитовани и уписани у Регистар научноистраживачких организација, под једнаким условима, могу да конкуришу за пројекте у оквиру наведених програма, по унапред утврђеним критеријумима. Ти критеријуми биће прописани актом о избору, вредновању и финансирању 4 наведена истраживачка програма од општег интереса, као и актом о поступку и начину вредновања, и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача које ће Министарство донети у року од 60 дана од дана ступања на снагу закона. У истом року Влада ће усвојити Стратегију научног и технолошког развоја Републике Србије. На основу Стратегије Министарство ће утврдити и истраживачке програме од општег интереса. Овим програмима дефинисаће се, поред осталог, приоритети и циљеви истраживања у науци (основна истраживања) и технолошком развоју (примењена и развојна истраживања, трансфер знања и технологија). Дакле, за наредни циклус истраживања који ће отпочети у јануару 2016. године, сва правила биће унапред позната и доступна за све институте. За спровођење закона у 2015. години нису потребна додатна средства, јер су средства обезбеђена, попрограмским активностима (пројектима и економским класификацијама, по изворима финансирања. Пројектована средства за 2016. и 2017. годину усклађена су са Предлогом приоритетних области финансирања за период 2016-2018. година, а у сарадњи са

Министарством финансија. Увећана средства у 2016. и 2017. години (ТАБЕЛА из Образложења Нацрта закона), свакако, ће се позитивно одразити на рад института.

Потребна средства за 2016. и 2017. годину (пројекција) приказана су у следећој табели, по програмским активностима/пројектима и економским класификацијама за спровођење Закона о изменама и допунама закона о научноистраживачкој делатности:

У динарима

НАЗИВ ПРОГРАМА, ПРОГРАМСКЕ АКТИВНОСТИ, ПРОЈЕКТА			Ек. Кл.	Одобрена средства за 2015.	Потребна ср. за 2016.	Разлика (6- 5)	Потребна ср. за 2017.	Разлика (8- 6)
П	0201	Развој науке и технологије						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ПА	0001	Подршка реализацији општег интереса у научној истраживачкој делатности		12,096,556,000	12,685,446,738	588,890,738	13,381,155,155	695,708,417
			424	11,746,804,000	12,315,706,738	568,902,738	12,948,849,275	633,142,537
			462	144,752,000	159,000,000	14,248,000	208,500,000	49,500,000
			472	205,000,000	210,740,000	5,740,000	223,805,880	13,065,880
ПА	0006	Подршка раду Центра за промоцију науке		90,000,000	90,000,000	0	90,000,000	0
			451	90,000,000	90,000,000	0	90,000,000	0
ПА	0007	Администрација и управљање		28,912,000	28,912,000	0	28,912,000	0
			423	28,912,000	28,912,000	0	28,912,000	0
ПЈ	7010	Подршка за учешће у Програмима ЕУ		1,425,055,995	1,562,500,000	137,444,005	1,662,500,000	100,000,000
			462	1,425,055,995	1,562,500,000	137,444,005	1,662,500,000	100,000,000
ПЈ	4002	Истраживање и развој у јавном сектору		2,286,079,000	7,800,000,000	5,513,921,000	7,680,000,000	-
			424	2,286,079,000	7,800,000,000	5,513,921,000	7,680,000,000	120,000,000

6. КАКВЕ ТРОШКОВЕ ЋЕ ПРИМЕНА ЗАКОНА СТВОРИТИ ГРАЂАНИМА И ПРИВРЕДИ (НАРОЧИТО МАЛИМ И СРЕДЊИМ ПРЕДУЗЕЋИМА)

Трошкови примене предложеног Нацрта закона неће створити трошкове грађанима и привреди, малим и средњим предузећима, а што се може закључити из предложених законских решења којима се ни на директан нити индиректан начин не прописују наведени трошкови.

7. ДА ЛИ СУ ПОЗИТИВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ТАЛБЕ ДА ОПРАВДАВАЈУ ТРОШКОВЕ КОЈЕ ЋЕ ОН СТВОРТИ

Позитивни ефекти доношења Нацрта закона су такви да оправдавају трошкове који се опредељују у буџету Републике Србије, јер ће нова законска решења омогућити подизање нивоа квалитета научноистраживачког рада, делотворнији, ефикаснији и оперативнији рад тела и комисија у систему научноистраживачке делатности,

8. ДА ЛИ ЗАКОН ПОДРЖАВА СТВАРАЊЕ НОВИХ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА НА ТРЖИШТУ И ТРЖИШНА КОНКУРЕНЦИЈА

Нацрт закона не подржава стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишну конкуренцију, већ регулише статус постојећих субјеката.

9. ДА ЛИ СУ СВЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ ИМАЛЕ ПРИЛУКУ ДА СЕ ИЗЈАСНЕ О ЗАКОНУ

Све заинтересоване стране су имале прилику да се изјасне о Нацрту закона, у складу са Пословником Владе.

Одбор за јавне службе Владе Републике Србије, на основу члана 41. став 3. Пословника Владе („Службени гласник РС“, бр 61/06-пречишћени текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13 и 76/14), на седници одржаној 6. маја 2015. године донео је Закључак 05 Број: 011—5000/2015, којим се утврђује спровођење јавне расправе о Нацрту закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности и утврдио Програм јавне расправе, а на предлог Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Нацрт закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности сачинила је Радна група образована Решењем министра просвете, науке и технолошког развоја, Број: 119-01-20/2015-17 од 12. 01. 2015. године у коју су именовани представници института и факултета, председник Националног савета за научни и технолошки развој и представници Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Јавна расправа спроведена је у периоду од 11. до 31. маја 2015. године. Текст Нацрта закона био је објављен на интернет страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја и на порталу е-управе, а заинтересовани су могли своје примедбе, предлоге и сугестије да достављају Министарству, на е-маил адресу: javna.rasprava@mpn.gov.rs, са назнаком „Нацрт закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности“, или у писаној форми путем поште, на адресу Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Београд, Немањина 22-26.

Током јавне расправе одржане су трибине у следећим градовима:

1. НИШ, Универзитет у Нишу - 12. мај 2015. године
2. КРАГУЈЕВАЦ, Универзитет у Крагујевцу – 14. мај 2015. године
3. БЕОГРАД, Универзитет у Београду – 19. мај 2015. године
4. НОВИ САД, Универзитет у Новом Саду – 21. мај 2015. године
5. БЕОГРАД, Српска академија наука и уметности – 25. мај 2015. године

Учесници јавне расправе

У јавној расправи учествовали су: институти, универзитети и факултети, Српска академија наука и уметности и друге заинтересоване организације и институције, као и

истраживачи. На е-маил адресу javna.rasprava@mpn.gov.rs и адресу Министарства просвете, науке и технолошког развоја, путем поште, примедбе, предлоге и сугестије на Нацрт закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности доставили су учесници у јавној расправи, и то: институти, универзитети и факултети, Српска академија наука и уметности, Заједница института Србије, Министарство одбране, Служба Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Академија инжењерских наука Србије, Криминалистичко-полицијска академија, институти САНУ, Центар за промоцију науке, матични научни одбори Министарства, научна већа института и појединци-истраживачи. На одржаним трибинама у Нишу, Крагујевцу, Новом Саду и Београду, учесници јавне расправе су усмено излагали своје предлоге и сугестије на Нацрт наведеног закона, а што је записано у извештајима са ових трибина.

Анализа резултата јавне расправе

1. Примедбе и сугестије начелног карактера

Анализирајући достављене примедбе, предлоге и сугестије учесника јавне расправе на текст Нацрта закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности, као и усмена излагања на одржаним трибинама, може се констатовати следеће:

- у начелу, подржан је Нацрт закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности, као закон чијим се одредбама побољшавају или прецизирају постојећа решења и уводе нова законска решења;
- прописивање правила етичког понашања у науци, односно научноистраживачком раду, доношење Кодекса и образовање одговарајућег Одбора, најпозитивније је оцењено од свих учесника у јавној расправи;
- учесници у јавној расправи апеловали су и на подизање квалитета научноистраживачког рада, кроз дефинисање прецизних критеријума у подзаконским актима, али и кроз рад тела и комисија, образованих за обезбеђивање квалитета научноистраживачког рада;
- већина учесника у јавној расправи заложила се за већи утицај и проширење надлежности Националног савета за научни и технолошки развој у области научноистраживачке делатности, посебно, у креирању научне политике и именовању чланова тела, одбора и комисија;
- примедба неких учесника односила се да у Нацрту закона има превише администрација од стране министра и Министарства, посебно, код именовања тела, одбора и комисија и да та овлашћења треба пренети на Национални савет за научни и технолошки развој;
- приликом именовања чланова тела и комисија, већина учесника залагала се и за поштовање принципа родне равноправности;
- поред пројектног финансирања потребно је прописати и институционално финансирање института, сугестија је појединих учесника у јавној расправи.

2. Конкретне примедбе, предлози и сугестије:

Конкретни предлози и сугестије односе се на поједине чланове Нацрта закона, од којих издвајамо:

- да се Програм истраживања у области технолошког развоја реализује у периоду до четири године;
- код предлагања кандидата за чланове Националног савета за научни и технолошки развој, задржати постојеће решење „двоструко већи број кандидата“ који предлажу КОНУС, Заједница института Србије и Привредна комора Србије; да Српска академија наука и уметности предлаже два своја представника у Национални савет; да Академија инжењерских наука има свог члана у Националном савету за научни и технолошки развој;
- да чланове матичних научних одбора именује Национални савет, или да Национални савет утврђује листу кандидата за чланове матичних научних одбора, а министар доноси акт о именовању; да председника и заменика председника матичног научног одбора бирају

чланови матичног научног одбора, већином гласова свих чланова матичног научног одбора;

- да матични научни одбори учествују у доношењу акта о категоризацији и рангирању научних часописа, односно у утврђивању предлога годишње листе категорисаних часописа;

- прецизирати начин избора и састав Комисије за утврђивање предлога акта о категоризацији и рангирању научних часописа;

- да институт од националног значаја треба да има мање од 100 истраживача у научним, односно наставним звањима у радном односу са пуним радним временом;

- прецизирати, односно дефинисати звање „истраживач-приправник“ и звање „истраживач-сарадник“; омогућити истраживачу-сараднику право на један реизбор или да се бира на 4 године;

- назив Одбора за научни интегритет променити у „Одбор за етику у науци“; да председника Одбора за етику у науци бирају чланови Одбора, из реда својих чланова;

- да за финансијска средства из буџета Републике Србије могу да конкуришу истраживачко-развојни центри и иновациони центри, основани при факултетима, за све програме од општег интереса, утврђених у члану 2. Нацрта закона.

Разматрање и прихватање конкретних предлога и сугестија

Министарство и Радна група за израду Нацрта закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности размотрили су и анализирали све достављене примедбе, предлоге и сугестије учесника у јавној расправи.

Радна група на седници одржаној 15. јуна 2015. године прихватила је већину конструктивних предлога и сугестија учесника у јавној расправи којима се унапређују или прецизирају предложена законска решења и уградила у текст Нацрта закона (Програм истраживања у области технолошког развоја реализује се у периоду до четири године; САНУ предлаже два члана у Национални савет за научни и технолошки развој; проширена је надлежност Националног савета; матични научни одбори предлажу по једног свог члана у Комисију за утврђивање предлога годишње листе категорисаних часописа; приликом именовања чланова тела, одбора и комисија, поред равномерне заступљености свих научних области, прихваћена је и сугестија да се води рачуна и о родној равноправности; прихваћена је и сугестија Министарства одбране у вези са подношењем захтева за акредитацију научноистраживачких организација у области одбране и Војске Србије; Институт од националног значаја може бити основан од стране Републике или аутономне покрајине; уместо 100 истраживача, институт од националног значаја треба да има најмање 50 истраживача у радном односу: прецизиране су одредбе које се односе на стицање звања „истраживач-приправник и „истраживач-сарадник“; истраживач-сарадник се бира на период од четири године, а ако је звање стекао пре ступања на снагу овог закона, истраживач-сарадник има право на реизбор од три године; промењен је назив Одбора за научни интегритет у „Одбор за етику у науци“; прихваћене су све примедбе и сугестије Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, а које су се односиле на чл. 13, 24, 27а, 27б, 66, 76 и 81 важећег закона о научноистраживачкој делатности. Нису могле бити прихваћене примедбе и предлози који су се односили на материју која се не може регулисати изменама и допунама постојећег Закона, јер су се односиле на радикалније захвате и реформу научноистраживачке делатности, а што је предмет уређивања новог Закона о научноистраживачкој делатности. С обзиром да Министарство планира да у наредном периоду приступи изради и доношењу новог Закона о научноистраживачкој делатности, то ће имати у виду и узети у разматрање све конструктивне предлоге и сугестије са јавне расправе, а које се односе на нови концепт и радикалну реформу Националног научноистраживачког система.

10. КОЈЕ ЋЕ МЕРЕ ТОКОМ ПРИМЕНЕ БИТИ ПРЕДУЗЕТЕ ДА БИ СЕ ОСТВАРИЛО ОНО ШТО СЕ ЗАКОНОМ НАМЕРАВА

Министарство просвете, науке и технолошког развоја располаже одговарајућим стручним и научним капацитетима за спровођење предложених законских решења. Као што је раније наведено у тексту Анализа ефеката- паралелно са изработом Нацрта закона, синхронно се припремају Стратегија за научни и технолошки развој Републике Србије, подзаконски акти за спровођење законских решења, а благовремено биће предузете све потребне активности у вези са именовањем тела и комисија за обезбеђивање квалитета научноистраживачког рада, као и образовање Одбора за етику у науци.

Што се тиче регулаторних мера за спровођење законских решења, донеће се следећи извршни прописи:

Извршни прописи за чије је доношење надлежна Влада

1. Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије
РОК: у року од 60 дана од дана на ступању на снагу Закона
2. Акт о именовању чланова Националног савета за научни и технолошки развој
РОК: у року од 60 дана од дана ступања на снагу Закона

Извршни прописи чије је доношење у надлежности Министарства

1. Министар ће донети подзаконске акте прописане Нацртом закона
РОК: у року од годину дана од дана ступања на снагу Закона
2. Програми од општег интереса утврђени у члану 2. став. 2. тач. 1)-4)
РОК: у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона
3. Акт о избору, вредновању научноистраживачких резултата и финансирању истраживачких програма од општег интереса
РОК: у року од 60 дана од дана ступања на снагу Закона
4. Акт о поступку и начину вредновања, и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача
РОК: у року од три месеца од дана ступања на снагу Закона.
5. Акт о именовању чланова матичних научних одбора
РОК: у року од 60 дана од дана ступања на снагу Закона